

מתפסח עד עזה

כתוב במ"א ה' ד' על שלמה המלך "כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה". ובגמרא (סנהדרין כ' ע"ב וכן במגילה י"א ע"א) כתוב "רב ושמואל, חד אמר: תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם, וחד אמר: תפסח ועזה בהדי הדדי הוו יתבו וכשם שמלך על תפסח ועל עזה - כך מלך על כל העולם כולו". במאמר זה נדון על מקומות של תפסח רחוקה וקרובה ומקום מדויק של עזה. נתן לראות את כל המקומות המוזכרים במאמר בקובץ של גוגל ארץ [תפסח עזה](#).

את תפסח הרחוקה מזהים עם עיר [Thapsacus](#) על גדה מערבית של נהר פרת. כאן היה מעבר נוח דרך הנהר. חושבים שהיא היתה קרובה לכרכמיש או לג'רבולוס. נזכיר שלפי חשבוננו פינה צפון-מזרחית של הארץ נמצאת בחצר עינן ב', 540 מיל צפונה מקו רוחב מרכז קדש הקדשים ו-11.25 דקות או 2.8125 מעלות מזרחה מקו אורך שלו (הערה: חצר עינן א' נמצאת על אותו קו רוחב, 18 דקות או 4.5 מעלות מזרחה מחצר אדר בקצה מערבי של הארץ). קואורדינטות GPS שלה: קו רוחב 36.743395, קו אורך 38.047843. מקום זה נמצא 10 ק"מ דרומה מכרכמיש ו-8 ק"מ דרומה מג'רבולוס. בזמנינו בנו על פרת [סכר תשרין](#) כ-42 ק"מ דרומה מחצר עינן. סכר זה העלה את מפלס מים עד כרכמיש ומים אלו הציפו תחום נרחב סביב חצר עינן. אבל לאחרונה עקב מחסור המים בפרת מקום של חצר עינן מתגלה. [בתמונה](#) של גוגל מ-10/2017 המקום נראה כמו שהיה לפני בניית השכר. הוא נמצא באמצע בין זרוע מזרחית וזרוע מערבית של פרת. בגלל פיצול של פרת, המקום יותר נוח למעבר.

במקום זה כנראה עולי רגל מבבל חצו את פרת ונכנסו לקצה גבול של ארץ ישראל. כתוב בגמרא (בבא מציעא כ"ח ע"א) "שלשה במרחשון שואלים את הגשמים, רבן גמליאל אומר בשבעה בו, חמישה עשר יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבארץ ישראל לנהר פרת". והנה מרחק מירושלים עד חצר עינן ב' בקו ישר הוא 597 מיל ואילו מהלך 15 יום בקצב רגיל של 40 מיל ביום הוא 600 מיל.

לכן אנו נזהה את תפסח הרחוקה עם חצר עינן ב'. איך שלמה הגיע לשם? כתוב בש"ב ח' ג' "ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה בלכתו להשיב ידו בנהר פרת". צובה מזוהה עם עיר חלב והיא נמצאת מחוץ לתחום ארץ ישראל. אומנם היתה לדוד מלחמה עם הדדעזר אבל מה עניין נהר פרת לכאן? אלא נראה שהדדעזר הלך דווקא אל חצר עינן ב' בקצה גבול ארץ ישראל, רחוק מצובה כדי להראות בעלות שלו על צפון ארץ ישראל. ודוד היכה אותו ובדרך כבש את התחום מבעל בך וצפונה עד חצר עינן. וזאת סוריא שכבש דוד. ועל מעשה זה כתוב בתהלים ס' "בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה". ארם נהרים כאן זה לא תחום בין פרת לחידקל אלא אזור בעל בך אשר בין אגן נהר ארונטס ואגן נהר ליטני. וארם נהרים זה קודם לארם צובה כי בעל בך נמצא דרומה מחלב. וראה מה שכתבנו על חרן דרומית וחרן צפונית במאמר [ויצא יעקב](#) בתחילת פרק 6.

כעת נדון על עזה. לא ידוע מקום מדויק של העיר עתיקה. אבל בעזה של היום השתמר נמל עתיק. נמל זה נמצא בקו רוחב מערת המכפלה. יותר מדויק: קו רוחב של קבר אבות במערת המכפלה הוא [31.524643](#) (קואורדינטות GPS). נמל עזה משתרע מקו רוחב 31.52349 עד 31.52566. בית כנסת העתיק של עזה על חוף הים נמצא 500 מ' דרומה מקו רוחב זה.

מרחק מעזה לאוהל אברהם בחברון כ- 60 מיל וכן המרחק מן האוהל עד פינה דרום-מזרחית של סדום. הולכי רגל אשר היו הולכים מעזה לסדום או בחזרה, היו מגיעים לאוהל אברהם סמוך לחצות היום אחרי מהלך של יום וחצי. לכן אברהם היה מצפה לאורחים בחצות היום. קנין מערת המכפלה על ידי אברהם היה קנין ראשון בארץ ישראל. דרך נקודה זאת עברו המרגלים ומשם הם הביאו פרות הארץ. לכן עזה בקו רוחב מערת המכפלה מסמלת את תחילת קנין ארץ ישראל. חצר עינן בקצה צפוני מזרחי של הארץ מסמלת את סוף תחום הארץ.

כדי לקבוע את קו אורך של עזה, נחבר אותה בקו ישר (קו גיאודזי) אל חצר עינן. קו זה עובר סמוך לחוף הים. נראה שהדבר מרמז על כך שקו זה צריך להיות משיק לחוף בלי להיכנס לים. ישנו קו אחד כזה והוא מגדיר את קו אורך של עזה 34.458578. נקודת עזה זאת נמצאת 2.4 ק"מ מזרחה מן הנמל. מרחק ממנה לאוהל אברהם 60.36 מיל, מהלך יום וחצי ועוד מספר זניח של 6 דקות. (הערה: נזכיר שאוהל אברהם נמצא במרחק 30 מיל ממרכז קדש הקדשים בכיון 23.5 מעלות מערבה מן הדרום).

אורך הקו מחצר עינן לעזה הנ"ל הוא 666.735 ק"מ. אנחנו נדון במשמעות מרחק זה בהמשך.

פתרון אחר: עזה נמצאת בקו אורך 34.462467 המתאים למרחק 60 מיל בדיוק לאוהל אברהם. נקרא לה עזה 60. מרחק מחצר עינן לעזה 666.557 ק"מ.

עד כאן דברנו על תפסח ועזה רחוקים. היכן נמצאת תפסח אשר לא רחוקה מעזה כמו הדעה השניה בגמרא? תפסח מוזכרת במלכים ב' ט"ו, ט"ז "אִזּוּ יִגְהַמְנַחֵם אֶת־תַּפְסָח וְאֶת־פְּלִאֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־גְּבוּלֵיהֶּם מִתַּרְצָה כִּי לֹא פָתַח נִיגַד אֶת פְּלִי־הַהַרְוִתִּיהָ בַקָּע". מנחם ישב בתרצה אשר מזוהה עם תל אל-פארעה. לפני זה הוא היכה את שלום בן יבש בשומרון ומלך תחתיו. שומרון נמצאת במרחק כ- 14 ק"מ מערבה מתרצה. נראה שתפסח יותר קרובה לתרצה כי כתוב "את גבוליה מתרצה". המקום לא מוזכר יותר בתנ"ך והוא ודאי לא תפסח שעל פרת. והיתה לו חשיבות גדולה, לכן מנחם התאכזר אליה באופן נוראי על כך שלא השלימה אתו, על מנת שכל העם ישמעו ויראו.

והנה במרחק כ- 7 ק"מ דרום-מערבה מתרצה נמצא מזבח יהושע אותו מצא אדם זרטל. סביב המזבח היה אתר פולחני ויתכן שהיה שם ישוב והוא נעקר ע"י מנחם. במאמר ויצא יעקב (פרקים 11.7-11.9) הבאנו מופתים אשר מקום מקום מזבח זה. בפרט הוא נמצא באמצע הקטע אשר ראשו הדרומי נמצא בקצה דרומי של ראס מוחמד (קו צהוב) וקצה צפוני שלו נמצא בגבול צפוני של הארץ ליד צדד (1.72 ק"מ מזרחה ממנו). נזכיר שצדד היא קצה מערבי של גבול צפוני של הארץ. היא נמצאת 540 מיל מצפון לקו רוחב של מרכז ק"ק ועל קו פרשת המים של הרי אמנון. אורך של הקטע 1021.197 ק"מ. חציו 510.5985 ק"מ. מרחק מקצה דרומי עד מרכז המזבח 510.576, ומקצה צפוני בהתאם 510.621 ק"מ, הפרש של 23 מטר בלבד מן האמצע!

קצה דרומי של ראס מוחמד נמצא בחלק מערבי שלו אשר מופרד מרצף יבשתי ע"י תעלת מים ברוחב כמה עשרות מטרים. סימנו במפה את הנקודה הדרומית בחלק העיקרי של ראס מוחמד וקראנו לה ראס מוחמד מזרחי. והנה מופת אדיר: קו המחבר את הנקודה עם צדד בקצה צפון-מערבי של גבול ישראל (קו תכלת) עובר במדויק דרך קבר אבות במערת המכפלה. סטייה של הקו ממרכז הקבר היא 3 מטר בלבד והיא בגבולות דיוק של קביעת ראס מוחמד מזרחי וצדד על קו פרשת המים. אורך הקו מראס מוחמד מזרחי עד צדד 1020.700 ק"מ. מספר זה קרוב מאד לאלף מיל באמת הארץ שהם 1020 ק"מ.

שני מופתים אלו מוכיחים שמערת המכפלה ומזבח יהושע הם מפתחות לקניין הארץ מדרום עד צפון. מערת המכפלה היא תחילת קנין הארץ על ידי אברהם ומזבח יהושע הוא תחילת קנין הארץ על ידי בני ישראל. השם "תפסח" כולל בתוכו "פתח" – זהו פתח כניסה לארץ. שם זה מתייחס לחצר עינן שהוא פתח כניסה צפון-מזרחי של לארץ ולמזבח יהושע שהוא פתח אמצעי. עזה בקו רוחב מערת המכפלה מייצגת את קנין של אברהם.

עכשיו מובנת אכזריות בלתי נתפסת של מנחם כלפי תושבי תפסח. הוא לא רק הרג כל הנשים ההרות אלא ביקע את רחמם, כי תפסח השכנה לתרצה היתה מפתח לשליטה של מנחם על הארץ. ועוד מופת, המשך קו מעזה למזבח יהושע עובר בקצה מזרחי של תל אל פארע ודרך עין תרצה - Ein Al Fara. כאילו תפסח הסתירה למנחם את המבט לעזה. ועוד נציין שהקו עובר סמוך לקבר יהושע בכפר חרס, במרחק 700 מ' ממנו.

בנוסף שם תפסח מרמז על פסח. דרך חצר עינן היו באים עולי רגלים ובשבילם היו מעברים את השנה כדי שיעשו פסח (ראה ירושלמי שביעית פרק י' הל' א') "והן שהגיעו לנהר פרת" (הערה: וזה אפשרי רק אם הגיעו לשם בכ"ט אדר במרחק 15 יום מירושלים). וכן את המזבח בהר עיבל בנו ב' ניסן, ארבעה ימים לפני פסח ראשון שעשו בגלגל.

לבסוף נדון במרחקים בין תפסח לעזה. מרחק מתפסח הרחוקה לעזה הראשונה 666.735 ק"מ ולעזה השניה 666.557 ק"מ. אורך גבול מערבי של הארץ בין נחל/נהר מצרים להר 666.295 ק"מ. מתברר ששני קוים אלו כמעט מקבילים (הערה: אם מעבירים מישור דרך שתי נקודות הגבול נחל/נהר מצרים, הר ההר ודרך מרכז כדור הארץ אז מתברר שחצר עינן ב' נמצאת במרחק 132.8 ק"מ מן המישור ועזה נמצאת 137.4 ק"מ מן המישור. עזה 60 נמצאת 137.7 ק"מ מן המישור. זהו הפרש 4.9 ק"מ לאורך 666 ק"מ או שיפוע של 0.42 מעלות). לכן קו חצר עינן –עזה נראה כמו העתקה מקבילה של הגבול המערבי.

המרחק ממזבח יהושע לעזה הראשונה 111.524 ק"מ ולעזה 60 111.265 ק"מ. אורך הארץ בין קו רוחב נקודה דרומית ביותר (ראס מוחמד דרומי) לבין קו רוחב צפוני שוה 1000.24 ק"מ. מספר אחרון שוה כמעט במדויק $1/20$ מרחק בין הקטבים. אכן מרחק בין קוטב דרומי לקוטב צפוני 20003.932 ק"מ, $1/20$ ממנו זהו 1000.197 ק"מ, אי התאמה של 43 מ' בלבד! מאחר והמרחק בין הקטבים מתאים ל- 180 מעלות, אז מעלות רוחב ממוצעת 111.133 ק"מ. מספר זה קרוב מאד למרחק 111.265 ק"מ בין מזבח יהושע לעזה 60. שש מעלות רוחב ממוצעות שוות 666.798 ק"מ. מרחק זה קרוב מאד למרחק 666.735 ק"מ בין תפסח הרחוקה לעזה הראשונה. הקף כדור הארץ בקו המשווה 40075.017 ק"מ. מעלת אורך בקו זה שוה $1/360$ מהקף או 111.320 ק"מ. מרחק בין תפסח הקרובה לעזה 60 111.265 ק"מ נמצא באמצע בין מעלת רוחב למעלת אורך.

איך זה מתקשר למלכות שלמה על כל העולם? ארץ ישראל מתרחבת ע"י רצועת נשיא סביב כדור הארץ שהיא כנגד סולם יעקב אשר הקיפו 8000 פרסה. אם מדמים רוחב ארץ ישראל ל- 400 פרסה אז יש כאן התרחבות פי 20. אורך ארץ ישראל 9 מעלות. אם מכפילים אותו ב- 20 מקבלים 180 מעלות מרחק בין הקטבים. בני ישראל ששים ריבוא היו נכנסים לחצר המשכן ועומדים שם באורך 50 אמה מדרום לצפון ורוחב 30 אמה בין גבול מזרחי של החצר למזבח. לכן שטח בו הם עמדו היה 1500 אמה. אבל אדם עומד באמה על אמה ו- 600,000 אנשים צריכים 600,000 אמות רבועות, פי 400 מ-

1500. מכאן מוכח שהיה צמצום פי 20 ברוחב ואורך. כך ארץ ישראל מתרחבת פי 20 באורך ורוחב לכל העולם.